

RIJEČ UREDNICE

Poštovane čitateljice i poštovani čitatelji, Ovogodišnji posljednji svezak znanstvenog časopisa *Socijalna ekologija* posvećujemo njegovu idejnom začetniku, pokretaču i dugogodišnjem glavnom i odgovornom uredniku akademiku prof. dr. sc. Ivanu Cifriću koji nas je prerano napustio 24. studenoga 2018.

Akademik Cifrić utemeljio je časopis 1992. te bio njegov glavni urednik do 2012., nakon čega je nastavio svoj aktivni angažman u časopisu kao član Uredništva. Povodom 20. obljetnice izlaza časopisa sam ističe kako je pokretanje časopisa bilo dio cjelovitoga koncepta socijalne ekologije kao novog istraživačkog područja i znanosti na Odsjeku za sociologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, „koji je uključivao sljedeće sastavnice: (1) redovita diplomatska nastava; (2) nastava na poslijediplomskom studiju *Socijalna ekologija*; (3) istraživački projekti i (4) znanstveni skupovi. To je značilo: nastava-istraživanje-znanstveni skupovi-objavlivanje. Na taj način je časopis djelovao na okupljanje znanstvenika u promicanju socijalnoekoloških ideja”.

Opisuje i širi kontekst početaka rada časopisa. „Časopis je pokrenut u teško vrijeme. Dva su unutarnja obilježja društva: (a) vrijeme Domovinskog rata i stvaranja samostalne države Hrvatske i (b) vrijeme tranzicijskih promjena hrvatskog društva. Poteškoće ipak nisu djelovale negativno na nastanak časopisa nego upravo suprotno. Bili su znanstveni izazovi istraživanjima. U

EDITOR'S FOREWORD

Dear reader,

This year's last issue of our scientific journal *Social Ecology* is dedicated to its founder and long-term editor-in-chief Prof. dr. Ivan Cifrić, who passed away on November 24, 2018.

Prof. dr. Cifrić founded the journal in 1992 and was its editor-in-chief until 2012, after which he continued to work actively with the journal as a member of the Editorial Board. Marking the journal's 20th anniversary in 2011, he talked about how the journal was part of a larger concept to introduce social ecology as a new field of research at the Department of Sociology of the Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb. “This included: (1) graduate courses; (2) a postgraduate study in *Social Ecology*; (3) research projects, and (4) scientific conferences. The idea was to intertwine teaching-research-conferences-publishing. The goal of the journal was, therefore, to bring together scientists dedicated to the promotion of socio-ecological ideas.”

He also described the wider context within which the journal was founded.

“The journal was launched during a very difficult time and within a period of two large processes burdening Croatian society: (a) the Homeland War and formation of an independent nation-state, and (b)

širem kontekstu to je vrijeme globalizacije u kojemu su ideje održivog razvoja i promišljanja na tragu Konferencije UN-a u Rio de Janeirou (1992.) djelovale stimulatивно na nastanak časopisa i uključivanje sociologije u tijekove mišljenja u svijetu, čemu svjedoče teorijski prilozi.

Dvadeset godina nakon Stockholmske konferencije (1972.) svijet se nije bitno izmijenio, kao što se nije bitno promijenio čovjekov položaj od Konferencije UN-a u Rio de Janeiru (1992.). Povećala se čovjekova aktivnost na svladavanju prepreka njegovoj stvaralačkoj radoznalosti. Znanost i tehnologija napredovale su. Nastavljena je tendencija naše civilizacije u zagađivanju okoliša, ali su uznapredovale i tehnologije otklanjanja posljedica čovjekovog entropijskog djelovanja. Koliko se god čini da je čovječanstvo u razvoju otišlo mnogo dalje na lokalnim, regionalnim i nacionalnim razinama, toliko je očito da su se povećali globalni socijalnoekološki problemi – ekološka drama čovječanstva nije se smanjila već povećala. Čovjekov položaj u društvu postaje sve teži, a sistem društvu postaje sve veći teret. Nije iskorijenjena glad, nisu obuzdane ljudske nagonске strasti za gospodarenjem nad drugima, čovjek nije našao smiraj u skromnom i jednostavnom životu. Pa ipak, u domeni ekologije prirode učinjeno je mnogo; u ekologiji duha, nažalost, malo. U traženju rješenja jednim okom gledamo na globalnu budućnost, a drugim na svoj mali dio svijeta u kojem živimo. U toj lepezi od globalnog do lokalnog interesa, ekologija društva pokušava obogatiti komunikacijske prostore čovjekova djelovanja ističući socijalnu dimenziju problema kao ključnu za čovjekov optimizam i budućnost. U njima, znanost, vjera i nada imaju svoje mjesto u novoj vizuri *oikosa* budućnosti”.

the period of transition. These difficulties were an incentive for its establishment as they presented important scientific challenges for research. On a wider scale, the UN Conference in Rio de Janeiro (1992) and the questions of globalization and sustainability were another incentive for starting the journal which aimed at keeping local sociologists up to date with new ideas.

Twenty years after the Stockholm Conference (1972) the world has not changed much. On the one hand, the former obstacles that stood in the way of human creativity were disappearing. Science and technology have advanced. Our civilization has continued to pollute the environment but the new technologies have also presented a hope that they could help mitigate the negative consequences of human behaviour. However, even though humanity has advanced on all levels, from local, national, to global, global socio-ecological problems have continued to grow. We have not eradicated hunger, we have not controlled the human instinct to rule over others, humans have not found satisfaction in a more humble and simpler way of life. Much has been done for the ecology of nature, however very little for ecology of the spirit. As we look for answers we keep one eye on our global future and the other on the small part of the world in which we live. And it is within this span from global to local interests that social ecology tries to enrich human life by emphasizing the social dimension as the key for the future. Within it, science, faith and hope all have their places as integral parts of the *oikos* of the future.”

Pokretanje *Socijalne ekologije* uvjetovano je znanstvenim, društvenim i razvojnim poticajima:

„*Znanstvene* potrebe za izlaženjem časopisa temelje se na razvoju socijalne ekologije kao znanstvene discipline. Kroz njezino predmetno, sadržajno i teorijsko-metodološko oblikovanje akumulirane su značajne spoznaje, koje je potrebno javno prezentirati i znanstveno valorizirati na javnoj sceni. Kako se znanstvena produkcija iz ove i srodnih joj područja povećava, tako raste i potreba za komuniciranjem i informiranjem o dostignutim teorijskim i istraživačkim rezultatima. Socijalnoekološku problematiku moguće je definirati kao problem suvremenih odnosa socijalnog i ekološkog kompleksa koji istražuju različite discipline. Časopis je bio mjesto prezentiranja njihovih rezultata i mjesto interdisciplinarnе suradnje u socijalnoekološkom području. Vrlo složeni problemi ne mogu se adekvatno objasniti iz horizonta pojedinih disciplina. Tematika socijalna ekologije izazvala je potrebu tijesne suradnje među znanostima. Namjera časopisa bila je da se u znanstvenoj periodici pozicionira ne samo kao mjesto prezentacije rezultata i dostignuća različitih disciplina, nego i kao medij interdisciplinarnе suradnje u proučavanju i istraživanju socijalnoekološke problematike.

Društveni je poticaj za interdisciplinarnim časopisom u sve većoj potrebi za konkretnijim angažiranjem socijalne ekologije stvaranju okvira za rješavanje praktičnih problema razvoja društva. Praktični problemi suvremenih industrijskih društava, kao i društava koja se tek danas suočavaju s dubljim procesima modernizacije, a jedno od takvih je i naše, ukazuju na sve aktualniju i akutniju ekološku krizu u raznim regijama svijeta, ali i na ekološku dramu čovječanstva. Časopis je prostor različitih znanstve-

The journal *Social Ecology* sought to fulfil three necessities, those being scientific, social and developmental ones.

“The *scientific necessity* for the journal stemmed from the need to develop and strengthen social ecology as a scientific discipline. Its theories and methods had to be publicly presented and scientifically valorized. As scientific production has increased, so has the need to communicate and inform the public about its theoretical and empirical results. Socio-ecological issues can be found in the overlap between the social and ecological, but these fields are researched by separate disciplines. The journal, therefore, has continued to be a place to present the results from various disciplines but also to advocate for the need for interdisciplinary collaborations within the field of social ecology. Very complex problems cannot be adequately explained from the perspective of only one discipline. Social ecology thus emphasizes close cooperation between different sciences.

The *social necessity* for such an interdisciplinary scientific journal came from an increasing need for the more active involvement of social ecology in creating practical frameworks for solving real-life issues of social development. Practical issues of industrial societies, as well as of all societies that face the complex processes of modernization, continue to reveal that there has been a growing ecological crisis in different parts of the world. Global ecological drama is unfolding before our eyes. The journal is, therefore, a place to bring together different scientific perspectives, critical analyses and concrete initiatives regarding the problems of humanity’s fu-

nih pogleda, kritičkih osvrti i konkretnih inicijativa u vezi s problemima čovjekove budućnosti. Socijalno ekološki problemi postali su fundamentalni za čovjekov opstanak i za društveni razvoj. Nije riječ samo o globalnim problemima i apstraktnim spoznajama znanosti, već primarno o neposrednim pitanjima velikih razvojnih projekata i svijetu i u nas. Spomenut ćemo samo porast interesa za regionalnim razvojem kao pretpostavkom suvremenog europskog razvojnog koncepta. Osim toga, izuzetni su problemi energetske politike, prostornog planiranja proizvodnih kapaciteta i ljudskih naselja, utjecaja postojećeg i poželjnog stanja tehnološke razvijenosti na okolinu, kvalitete okoline i stanja kulturne i prirodne baštine itd. Sve su to problemski sadržaji u proučavanju kojih socijalne znanosti moraju aktivnije sudjelovati i javno pripomoći njihovom rješavanju.

Razvojne potrebe odražavale su se u ideji da časopis pridonese znanstvenom zasnivanju humanistički usmjerene ekološke strategije društvenog razvoja i njezinoj valorizaciji. Pritom mislimo na interes i ulogu raznih znanstvenih disciplina poput sociologije, demografije, socijalne geografije, psihologije, filozofije, teologije, medicinske znanosti, tehničkih znanosti itd., odnosno svih onih koje se osim klasične ekologije bave ekološkom i socijalnoekološkom problematikom. Časopis se i danas nastavlja obraćati prvenstveno znanstvenicima u socijalnoekološkim područjima, osobito društvenih znanosti, ali i svima onima koji se sa stajališta svoje discipline (biologija, tehnologija, medicina, pravo, filozofija, teologija itd.) bave ekološkim pitanjima i traženjem povoljnijih solucija primjene znanstvenih spoznaja u cilju ekološki i socijalno održivog razvoja. Nastavlja biti namijenjen i stručnim radnicima koji se u raznim institucijama bave

ture. Socio-ecological issues have become fundamental for human survival and social development. We are not talking only about global problems but also about our local issues related to development: energy politics, spatial planning of production capacities and human settlements, impact of technology on the environment, quality of the environment, the state of natural and cultural heritage, to name a few. Social sciences, therefore, must become more actively involved in helping to find solutions for these problems.

The *developmental necessity* came from the idea that the journal should contribute to developing an environmental strategy of social development. In this sense it aimed to bring together sociologists, demographers, social geographers, psychologists, philosophers, theologians, scientists from medical and technical fields, and others. The journal continues to address all scientists, especially those who work closely with ecological issues (biology, technology, medicine, law, philosophy, theology etc.) and to seek more effective solutions by relying on their scientific findings to contribute to an ecologically and socially sustainable development. It was also addressed to practitioners who work in various institutions on practical issues of nature protection and improving of human environment along with teachers, students and pupils in schools and at universities, members of environmental NGOs as well as others interested in socio-ecological problems.”

Prof. dr. Ivan Cifrić published an impressive number of theoretical and empirical papers in social ecology and related fields. This special issue brings some of the most

praktičnim problemima zaštite i unapređivanja čovjekove okoline, kulturne i prirodne baštine, kao i nastavnica, studentima i učenicima u školama i fakultetima. Svoj interes u časopisu mogli su naći i članovi raznih ekoloških udruženja, kao i svi drugi koji se zanimaju za socijalnoekološke probleme". Akademik Cifrić, utemeljujući disciplinu i časopis, objavio je impresivan opus teorijskih i empirijskih radova iz socijalne ekologije i povezanih područja. Ovaj posebni broj stoga donosi selekciju nekih od njegovih najvažnijih izvornih znanstvenih radova koje je kroz godine objavljivao u časopisu *Socijalna ekologija* s ciljem uvođenja novih teorijskih ideja i empirijskih doprinosa hrvatskoj sociologiji. Njegovi teorijski radovi od neprocjenjive su vrijednosti s obzirom na to da je njima ne samo produbljavao postojeće spoznaje već hrvatskoj i široj znanstvenoj javnosti predstavljao sasvim nove teme i koncepte. Samo neki od tih tematskih sklopova bili su: svjetski ethos, ekološka etika, dubinska ekologija, antropobiotska ekumena, bioetička i kulturna entropija, ekološka edukacija, ekologija vremena, civiliziranje nasilja i barbariziranje kulture, ruralni razvoj i ruralni metabolizam, ruža kulturne evolucije i mnogi drugi, a sve u kontekstu paradigme socijalnoekološke krize i pokušaja pronalaska njenih uzroka, poboljšanja njenog razumijevanja i traganja za rješenjima u sklopu prije svega društveno-humanističkog područja. Veliki je naglasak stavljao na empirijska istraživanja te je što samostalno što kroz suradnju s kolegicama i kolegama, provodio niz empirijskih istraživanja koristeći postojeće ali i modificirajući pa i konstruirajući nove istraživačke instrumente. U ovom i drugim znanstvenim časopisima, zbornicima i brojnim autorskim knjigama objavio je istraži-

important original scientific papers that he published over the years in the journal *Social Ecology*. His main aim was to introduce new theories and research in Croatian sociology. His theoretical work is extremely valuable because he deepened the understanding of many known theories but also introduced completely new concepts to both the Croatian and wider scientific audience. Some of these include: world ethos, environmental ethics, deep ecology, anthropobiotic ecumene, biotic and cultural entropy, environmental education, ecology of time, civilization of violence and barbarization of culture, rural development, rural metabolism, rise of cultural evolution, and many others. He also placed great emphasis on empirical research and modified existing or built completely new research instruments. Prof. dr. Ivan Cifrić published his empirical research in this journal and in other scientific journals, collections of papers and numerous books, on topics such as: environmental awareness, attitudes on environmental issues, ecological risk, perception of natural and cultural landscapes, social changes, values and construction of identity, with a particular focus on Croatian society.

In this special issue we bring only a small number of his theoretical and empirical papers which have been left as a legacy and a kind of intellectual burden for succeeding generations to use and build upon. We have included theoretical papers on bioethic ecumene; sustainable development; world ethos; and ecology of time; as well as research papers on socio-ecological orientations; ecological behaviour; ethical

vanja o temama kao što su: ekološka svijest, stavovi o ekološkim pitanjima, ekološkom riziku, percepciji prirodnog i kulturnog krajobraza, društvenim promjenama, širim vrijednostima i konstrukciji identiteta u hrvatskom društvu koje je gotovo isključivo istraživao i koje ga je zaokupljalo u želji da znanstvenim putem utječe na njegovo oplemenjivanje i poboljšanje, posebice u socijalnoekološkom smislu.

U ovom posebnom broju izdvajamo samo dio teorijskih i empirijskih radova koja ostaju u naslijeđe ali i kao svojevrsni intelektualni teret sljedećim generacijama da ih nastave provoditi i dalje unaprjeđivati. Uvrstili smo teorijske radove o bioetičkoj ekumeni; održivom razvoju; svjetskom ethosu; i ekologiji vremena; te istraživanja socijalnoekoloških orijentacija; ethosa odgovornosti i ekološkog ponašanja; stavova prema pravima drugih živih bića na život i etičkim motivacijama postupanja prema njima; stavova o sociotehnoškom napretku; i biološkoj i kulturnoj raznolikosti.

T. T. P.

attitudes toward other living beings; attitudes toward socio-technological progress; and biological and cultural diversity.

T. T. P.

* Referirani dijelovi teksta preuzeti iz: Cifrić, I. (2011). Dvadeset godina časopisa Socijalna ekologija. *Socijalna ekologija*, 20(3) 1-6.

* Citations from: Cifrić, I. (2011). Dvadeset godina časopisa Socijalna ekologija (*Twenty Years of the Journal Social Ecology*). *Socijalna ekologija*, 20(3): 1-6.